

Невен ИСАИЛОВИЋ
Историјски институт
Београд

НЕКОЛИКО НОВИХ ПОДАТАКА ИЗ 1436. ГОДИНЕ О ФАМИЛИЈАРИМА ХРВАТИНИЋА У ЖУПАМА ЗЕМУНИК И ГЛАЖ*

Анстракт: На основу до сада непознате повеље угарског краља Жигмунда, издате 20. јануара 1436. десеторици властеличића од *Gernusze*, овај рад доноси нове податке о фамилијарима Хрватинића у Доњим Крајима, односно о њиховим поседима у жупама Земуник и Глаж – селима *Sergowczy*, *Mothychna*, *Glode*, *Zowenowazela* и *Dabarcza*. Убикација поменутих топонима је од великог значаја за историју насеља северозападне Босне и града Бања Луке. Такође је утврђено да се војвода Јурај Војсалић, непосредни сениор десеторице дестинатара Жигмундове повеље, називао сином Војслава од Сокола, чиме се долази до сазнања где је столовао наведени брат Хрвоја Вукчића. Угарски краљ потврдио је изворну Војсалићеву даровницу наступајући и сам као дародавац, будући да су поменути фамилијари и њему верно служили, по свему судећи током похода Матка Таловца на Босну.

Кључне речи: краљ Жигмунд, Јурај Војсалић, Матко Таловац, Миливој Мачић, Доњи Краји, жупа Земуник, жупа Глаж, XV век, 1436. година.

Великашки род Хрватинића, као и област Доњих Краја, одавно су предмет изучавања критичке историографије и њима су биле посвећене бројне студије од XIX века до данас.¹ Осим у делима Мавра Орбина и

* Рад је настао као резултат истраживања на пројекту Министарства просвете и науке Републике Србије *Средњовековне српске земље (XIII–XV век): политички, привредни, друштвени и правни процеси* (Ев. бр. 177029).

¹ Од посебног значаја су монографије: Ф. Шишић, *Војвода Хрвоје Вукчић Хрватинић и његово доба (1350–1416)*, Загреб 1902. и Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи Краји. Крајина средњовековне Босне*, Београд 2002. Погледати и: Н. Исаиловић, *Политика босанских владара према Далмацији (1391–1409)*, Београд 2008. (магистарски рад у рукопису).

Ивана Луцића, у Архиву Баћањија у Керменду (чији су сачувани делови данас у Будимпешти), Дубровачком архиву и Архиву ХАЗУ у Загребу, изузетно вредна грађа о Доњим Крајима и њиховим господарима може се пронаћи у Државном архиву у Задру и Каптолском архиву у Сплиту, али и у неким серијама Мађарског државног архива (Magyar országos levéltár) у Будимпешти.²

Недавно је Срђан Рудић објавио рад на основу једне непознате повеље краља Жигмунда Рестоју Милохни, која је у тесној вези са документом који представља основу овог чланка.³ Одраније је било познато да је краљ Твртко II, са својом делегацијом, боравио у Мађарској крајем 1435. и почетком 1436, као и да је тамо издао повељу фрањевцима у Босни.⁴ Знано се и да су у тој делегацији били канцелар Рестоје Милохна и још тројица племића.⁵ Изгледа, међутим, да је босанска делегација била шира, о чему ће речи бити нешто касније.

Повеља краља Жигмунда извесној властели од *Gernycze* издата 20. јануара 1436, која је предмет наше анализе, никада до сада није обрађивана у историографији, иако се „крила на отвореном“. Као део фонда *Архив породице Франкопана* првобитно се налазила у замку Порпето крај града Удине у североисточној Италији.⁶ Одатле је, вероватно почетком XX века, пренесена у Мађарски државни архив у Будимпешти где је добила нову серијску ознаку – Mohács Előtti Gyűjtemény, Diplomatikai Levéltár 38522 (=DL 38522). Исправе *Архива Франкопана*, иако се тичу готово искључиво хрватске историје, уврштене су у Смичикласов Дипломатички зборник само за период до половине XIV века, док је њихов већи део објављен у дипломатарима породица Благајских и Франкопана и дипломатару тзв. Доње Славоније. Десетак исправа је

² I. Borsa, *Diplomatička zbirka fotokopija Mađarskog zemaljskog arhiva*, Zbornik Zavoda za povijesne znanosti IC JAZU 13 (1983) 245–249; M. Ančić, Jajce. *Portret srednjovjekovnoga grada*, Split 1999, passim; *Collectio diplomatica Hungarica – A középkori Magyarország digitális levéltára*, Budapest 2008.

³ С. Рудић, *Неколико нових података о Рестоју Милохни*, Историјски часопис (=ИЧ) 58 (2009) 173–180.

⁴ E. Fermežin, *Acta Bosnae*, Zagreb 1892, 150–151; *Poviest hrvatskih zemalja Bosne i Hercegovine od najstarijih vremena do godine 1463* (=Napretkova poviest BiH), Sarajevo 1942, 493; D. Lovrenović, *Na klizištu povijesti. Sveta kruna ugarska i sveta kruna bosanska 1387–1463*, Zagreb – Sarajevo 2006, 263–265.

⁵ E. Fermežin, *Acta Bosnae*, 150–151.

⁶ R. Lopašić, *Spomenici tržačkih Frankopana*, Starine JAZU 25 (1892) 208–210, 319–329; D. Frangipane – S. Potočnjak, *Prilog istraživanju arhivske građe o Franu Krsti Frankopanu – L'archivio Frangipane, Joannis*, Fluminensia 22 (2010) 55–60.

публиковано недавно у научним часописима, док двадесетак још увек није доживело издање.⁷ Међу њима и исправа DL 38522.

На постојање ове повеље, али не и на њен садржај, указао је регест који је у Порпету преписао, а 1892. и објавио Радослав Лопашкић.⁸ Из текста се може закључити само да је документ носио број 49, да га је издао цар и краљ Жигмунд, на дан светог Фабијана и Себастијана у Секешфехервару (Стоном Београду) и да се њиме потврђује даровница „војводе Ђорђа, сина Војслава од Сокола“ којом је он неким својим присталицама доделио неколико села. Штури податак није привукао пажњу историчара, па нико није наслутио да се иза поменутог „Ђорђа“ заправо крије војвода Јурај Војсалић, нећак и главни наследник Хрвоја Вукчића.⁹

Дигитализацијом инвентара Мађарског државног архива, научној јавности су постали доступни регести скоро свих повеља које се чувају у Будимпешти. За разлику у порпетских, ови сажети су богатији и прецизнији и на основу њих смо утврдили садржај Жигмундове исправе. За исправу DL 38522, наиме, стоји да ју је издао краљ Жигмунд Миливоју званом Мачић од *Gernycze*, петорици његове браће (Степану, Бољку, Петру, Драшоју и Радоју) и њиховим сродницима од исте *Gernycze* – Твртку, Ладиславу, Ружиру и Угљеши. Повељом је потврђена даровница Јурја, војводе Доњих Краја и сина Војслава од Сокола, издата наведеним особама због њихове верне службе. Њоме су им уступљена војводина села

⁷ L. Thallóczy – S. Barabás, *Codex diplomaticus comitum de Blagay*, Budapest 1897; T. Smičiklas etc, *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae* IV–VII, XI, XVI, Zagreb, 1906–1909, 1913, 1976; L. Thallóczy – S. Barabás, *Codex diplomaticus comitum de Frangepanibus* I, Budapest 1910; L. Thallóczy – S. Horváth, *Alsó-Szlavóniai okmánytár (Dubicza, Orbász és Szana vármegyék) 1244–1710*, Budapest 1912; V. Klaić, *Acta Keglevichiana annorum 1322–1527*, Zagreb 1917, 107–109; M. Ančić, *Knin u razvijenom i kasnom srednjem vijeku*, Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru 38 (1996) 70–72; Isti, *Splitski i Zadarski kaptol kao „vjerodostojna mjesta“*, Fontes 11 (2005) 64–66; D. Karbić, *Hrvatski plemićki rod i običajno pravo. Pokušaj analize*, Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti (=OPZ) HAZU 16 (1998) 109–111.

⁸ R. Lopašić, *Spomenici tržačkih Frankopana*, 323–324. У регесту, наиме, стоји само: „XLIX. 1436. la festa de’ santi Fabiano e Sebastiano. – Alba reale. – Sigismundo imperatore, re di Ungheria, conferma donazione di alcune ville e possessi fatta da Giorgio qn. Voyslao de Zokol, vavvoda ad alcuni suoi aderenti.“

⁹ О Јурју Војсалићу погледати: N. Jorga, *Notes et extraits pour servir à l’histoire des Croisades au XVe siècle* II, Paris 1899, 158, 173, 274, 342; J. Мргић-Радојчић, *Доњи Крају*, 115–118; *Српски биографски речник (=СБР)* III (Д–З), Нови Сад 2007, 620 (Ј. Мргић).

Sergowczy, utraque Mothychna, Glode, Zowenowazela и *Daborcza* у дистриктима тј. жупама Земуник (*Zemalnyk*) и Глаж (*Glas*). Замољен да се сагласи са донацијом, краљ је, због служби и услуга које су дестинатари учинили њему самом, потврдио Војсалићеву исправу и оснажио је новом, нашавши се лично у улози дародавца и уступивши поменута села, са свим оним што им припада, представницима рода од *Gernycze*.¹⁰ У мађарском регесту стоји још и податак да је издати документ „*Relatio Matkonis de Talloucz, regni Sclavonie bani*”, односно извештај славонског бана Матка Таловца, у том тренутку надлежног за питања Босне и Хрватске.¹¹

Већ и сам наведени сажетак, којим је обухваћен читав садржај исправе, пружа низ значајних података за историју Босне 30–их година XV века. На основу места и датума издавања повеље јасно је да се то десило за време боравка босанске делегације на угарском двору.¹² Документ отвара и низ питања – ко је све био у наведеној делегацији, ко су заправо дестинатари, о којим се селима ради и шта је, конкретно, била служба којом су Миливој Мачић и његови сродници од *Gernycze* заслужили даровнице свог војводе и угарског краља. На сва ова питања, настојаћемо да пронађемо што уверљивије одговоре.

Пре тога се треба се запитати и како је повеља издата фамилијарима једног босанског великаша доспела у *Архив Франкопана*. О томе се не може дати коначан суд, али је могуће да се радило о примерку у поседу Матка Таловца који је некако доспео у руке Стјепана Франкопана, његовог колеге на банском положају, или Ивана (Анжа) Франкопана, цетинског кнеза и смењеног бана, са којим је Таловац ратовао током 1436.

¹⁰ *Collectio diplomatica Hungarica*, Budapest 2008. Босна се, међутим, у документу уопште не помиње.

¹¹ На повељи издатој Рестоју Милохни такође стоји „*Relatio Matkonis de Talloucz, regni Sclavonie bani*” – Magyar országos levéltár (=MOL), DL 44077 (повеља припада збирци докумената пренетој из Мађарског народног музеја). О Матку Таловцу погледати: V. Klaić, *Povijest Hrvata* III, Zagreb 1980³, 153–250 (passim); E. Mályusz, *A négy Tallóci fivér*, *Történelmi szemle* 23/4 (1980) 531–587; Isti, *Kaiser Sigismund in Ungarn 1387–1437*, Budapest 1990, према регистру.

Занимљиво је што се у Жигмундовој повељи Рестоју наводи да су додељени поседи у „нашем краљевству Босне“, док се у повељи Војсалићевим фамилијарима не наводи где су дистрикти Земуник и Глаж, а Доње Краје не прати одредница *Босне*, као нпр. у повељи Хрвоја Вукчића Жигмунду из 1393 (*...Inferiorum Bozne partium...*). Погледати: Н. Исаиловић, *Повеља војводе Хрвоја Вукчића Хрватинића угарском краљу Жигмунду и краљици Марији*, *Грађа о прошлости Босне* 1 (2008) 87–97.

¹² P. Engel – N. Tóth, *Itineraria regum et reginarum (1382–1438)*, Budapest 2005, 130; D. Lovrenović, *Na klizištu povijesti*, 263–265.

године.¹³ Јурај Војсалић је био угарски савезник и могуће је да су његови фамилијари учествовали и у походу бана Матка на Анжове поседе, мада о томе нису сачувани подаци. Упркос ћутању извора, није искључена могућност да је Жигмундова повеља могла бити и заплењена у рату.

*

Питање састава босанске делегације у тесној је вези са околностима које су претходиле њеној посети угарском краљу у Секешфехервару и које објашњавају и заслуге дестинатара повеље из 1436. За то се треба вратити неколико година уназад.

У Босни се од 1415. постепено почео учвршћивати турски утицај, а чести династички и феудални сукоби додатно су слабили централну власт. Извесних помака према стабилизацији прилика је било, али су упоредо са тиме јачали и обласни господари.¹⁴ Иако је, током своје друге владавине, Твртко II успео да се учврсти на трону, више пута је имао неприлике са рођацима и властелом. Он се раније појављивао као турски штићеник, али се временом везао првенствено за угарску круну. Почетком 30-их година XV века сличну политичку оријентацију имали су и војвода Доњих Краја и главни баштиник земаља Хрватинића Јурај Војсалић, са својим сродницима, као и хумска властела Радивојевићи-Влатковићи. Међусобно завађени Косаче и Павловићи били су тада непријатељски настројени и према босанском и према угарском краљу, а под снажним утицајем султана Мурата II.¹⁵ Након Конавоског рата, против Твртка II је устао претендент Радивој Остојић, турски штићеник, кога су, временом, подржали Косаче, Павловићи и Србија, која је успешно ратовала против Босне у Подрињу. Радивој је са османском војском успео да заузме

¹³ V. Klaić, *Krčki knezovi Frankapani I – od najstarijih vremena do gubitka otoka Krka (od 1118. do god. 1480)*, Zagreb 1901, 225–227; P. Rokai, *Poslednje godine balkanske politike kralja Žigmunda (1435–1437)*, Годишњак ФФ у Новом Саду 12/1 (1969) 96–99.

¹⁴ X. Шабановић, *Питање турске власти у Босни до похода Мехмеда II 1463. г.*, Годишњак историјског друштва (=ГИД) БиХ 7 (1955) 37–51; Д. Ковачевић-Којић, *Прилог питању раних босанско-турских односа*, Годишњак друштва историчара (=ГДИ) БиХ 11 (1960) 257–263. За опште прилике у Босни погледати: С. Ћирковић, *Историја средњовековне босанске државе (=Историја Босне)*, Београд 1964, 240–266; P. Živković, *Tvrtko II Tvrtković. Bosna u prvoj polovini XV stoljeća*, Sarajevo 1981, 111–171.

¹⁵ С. Ћирковић, *Историја Босне*, 258–261, 265–266; Исти, *Херцег Стефан Вукчић Косача и његово доба*, Београд 1964, 7–8; P. Živković, *Tvrtko II*, 111–137, 163–171; P. Rokai, *Poslednje godine*, 99–103.

неколико важних утврђења, па је 1433. босански владар био присиљен да се повуче у Угарску у којој је, уз прекиде, боравио више од две године.¹⁶

Како би помогао свом вазалу и обновио угарски утицај у Босни, краљ Жигмунд је наредио утицајном властелину Матку Таловцу да покрене поход на Радивоја и његове савезнике у лето 1434. године.¹⁷ У Таловчевој експедицији учествовао је и Јурај Војсалић, који је ратовао против Косача и постигао извесне успехе, што нам је познато из повеље коју је 12. августа 1434. под Крешевом издао породици Радивојевића коју је ослободио власти Сандаља Хранића.¹⁸ Матко, који је сам финансирао своју војску, задао је пораз Турцима, преотевши им привремено Ходидјед. Истом приликом су у његове руке дошли и Врандук, Јајце, Бочац, Комотин и други градови у које су ушле угарске посаде. Са њим је био и краљ Твртко, али се, због сукоба са властелом, задржао у Босни само колико и главница мађарске војске (до краја 1434).¹⁹ Смрт војводе Сандаља изазвала је нови сукоб, овај пут првенствено око Хума, у пролеће 1435. Краљ Жигмунд именовao је Матка Таловца за славонског бана и хумског намесника и позвао хрватско-далматинске банове Ивана (Анжа) и Стјепана Франкопана, Твртка II, Јурја Војсалића, крбавске кнезове Курјаковиће, цетинског кнеза Иваниша Нелипчића, те друге хрватске племиће и Влахе да нападну Стефана Вукчића Косачу.²⁰ У априлу 1435. Војсалић је заузео Дријева, али их је морао препустити угарској посади која је тај трг задржала само до августа.²¹

¹⁶ *Napretkova poviest BiH*, 485–488; С. Ћирковић, *Историја Босне*, 261–266; Р. Rokai, *Poslednje godine*, 101–103; Р. Živković, *Tvrtko II*, 163–171.

¹⁷ С. Ћирковић, *Историја Босне*, 266; Р. Rokai, *Poslednje godine*, 91, 99–103; Р. Živković, *Tvrtko II*, 171–175.

¹⁸ F. Miklosich, *Monumenta serbica*, Viennae 1858, 377–379; Р. Rokai, *Poslednje godine*, 100–101; Ј. Мрѓић-Радојчић, *Доњи Крају*, 116–117.

¹⁹ *Napretkova poviest BiH*, 488; Р. Rokai, *Poslednje godine*, 101; Р. Živković, *Tvrtko II*, 172; Р. Engel, *Neki problemi bosansko-ugarskih odnosa*, Zbornik OPZ HAZU 16 (1998) 61, 71–72; D. Lovrenović, *Na klizištu povijesti*, 253–258. Врандук је, изгледа, одузет Радивоју, док је градове у долини Врбаса вероватно краљ Твртко II ставио под заштиту угарских трупа. Они су претворени у Таловчев *honor*, али не задуго, пошто их неколико година касније поново држе краљ и чланови династије Котроманића.

²⁰ L. Thallóczy – S. Barabás, *CD Frangepanibus I*, 265–266; *Napretkova poviest BiH*, 490–492; С. Ћирковић, *Историја Босне*, 266–270; Исти, *Херцег Стефан*, 8–10, 13–14; Р. Rokai, *Poslednje godine*, 96, 100; D. Lovrenović, *Na klizištu povijesti*, 259–261. Војсалић се у Жигмундовом акту од 26. априла 1435. наводи као „magnificus Georgius, filius Woyzlai“.

²¹ С. Ћирковић, *Херцег Стефан*, 9, 13; Р. Rokai, *Poslednje godine*, 100–102; Р. Živković, *Tvrtko II*, 175–181; Ђ. Тошић, *Трг Дријева у средњем вијеку*, Сарајево 1987, 141–143; D. Lovrenović, *Na klizištu povijesti*, 260–263.

Краљ Твртко II боравио је код краља Жигмунда прво у Бечу крајем јануара, а затим у Пожуну у фебруару и марту 1435.²² Вратио се у Босну у априлу, у време отпочињања похода на земље Косача, само да би се 5. или 21. децембра поново обрео у Угарској, у Секешфехервару. До сада је било познато да су у делегацији, која се тамо задржала до краја јануара 1436, поред краља, били и Твртко Боровинић, Владислав Клешић, Јурај Драгичевић и логотет Рестоје Милохна.²³ С. Рудић је утврдио да повеља Твртка II фрањевцима у Босни од 25. јануара није једина која је настала у Стоном Београду. Он је донео податке из повеље коју је краљ Жигмунд издао Рестоју 18. јануара 1436. Ради се о потврди Милохниних баштинских поседа у жупи Ливно.²⁴ На основу повеље DL 38522 од 20. јануара исте године знамо да је даровница угарског краља било више, као и да је босанска делегација морала бити шири.²⁵ Могуће је, чак, да су све мађарске присталице у Босни, односно сви они који су суделовали у ратовима 1434/1435. били тада награђени од Жигмунда, без обзира на прилично ограничене домете тих похода. Јасно је, свакако, да конфесионално питање²⁶, као што се до сада сматрало у историографији, није било једини мотив поновног доласка босанског краља у Угарску.²⁷

²² P. Engel – N. Tóth, *Itineraria regum*, 129–130; D. Lovrenović, *Na klizištu povijesti*, 257–259. Познато је да је Твртко II добио од краља Жигмунда градове Велики и Мали Калник. Не зна се, међутим, да ли су му они даровани почетком 1435. или почетком 1436. Извесно је само да су његови кастелани тамо седели од маја 1436. до априла 1439. (P. Engel, *Neki problemi*, 61).

²³ E. Fermežin, *Acta Bosnae*, 151; P. Rokai, *Poslednje godine*, 102–103; P. Živković, *Tvrtko II*, 181, 185–186; P. Engel – N. Tóth, *Itineraria regum*, 130; D. Lovrenović, *Na klizištu povijesti*, 263–264. Позивајући се на Талоцијеве *Studien*, Ловреновић наводи да је Твртко са пратњом стигао у Секешфехервар 5. децембра, док Рокаи доноси податак о 21. децембру. Жигмунд је почетком децембра 1435. боравио у Тати, а у Стони Београд је стигао 20. децембра, те смо склонили да поверујемо оцени коју је изнео Рокаи.

²⁴ MOL, DL 44077; С. Рудић, *Неколико нових података*, 173–180.

²⁵ Повеље Рестоју и фамилијарима Јурја Војсалића нису писали исти писари, али је формулар веома сличан. Упор. MOL, DL 44077 и MOL, DL 38522. Није познато ко је саставио и написао повељу Твртка II фрањевцима (G. Čremošnik, *Ostaci arhiva bosanske franjevačke vikarije*, *Radovi Naučnog društva NR BiH* 3 (1955) 35–38).

²⁶ P. Rokai, *Poslednje godine*, 102–103; P. Živković, *Tvrtko II*, 179–181; С. Рудић, *Неколико нових података*, 174–176. О деловању Јакова Маркијског и фрањевцима у Босни погледати: P. Živković, *Jakov Markijski i bosanski franjevci. Pokušaj reformiranja bosanskih franjevaca*, *Istorijski zbornik* 5 (1984) 169–182, са старијом литературом.

²⁷ Политичка усмерења Твртка II мењала су се често, под притиском текућих околности. Тако се после повратка у Босну, најкасније у јуну 1436, краљ морао помирити са Косачама и Турцима. P. Živković, *Tvrtko II*, 180–187.

На основу садржаја повеље издате Миливоју Мачићу и његовој братији не може се утврдити да ли је у Секешфехервару био и сам Јурај Војсалић, мада се то може претпоставити. Миливој и његови сродници, који су, како наслућујемо из исправе, лично заступали своје интересе пред краљевом канцеларијом, тешко да би могли доћи на угарски двор осим у пратњи свог феудалног господара.²⁸ Могуће је да је петиција била изложена бану Матку Таловцу још у Босни и да је он накнадно издејствовао краљево одобрење. Међутим, то је мало вероватно будући да повеља Рестоју такође садржи запис „*Relatio Matkonis de Talloucz*“, а знамо да је краљев логотет лично био на двору. Таловчева улога била је да потврди заслужност дестинатара.²⁹ Из изложеног се може претпоставити да је босанска делегација у Угарској заиста обухватила све најважније присталице Твртка II. Сумњу на такву тврдњу могао би да баци изостанак истакнутих појединаца, попут Војсалића, са листе сведока на Твртковој повељи од 25. јануара, али је могуће да је део њих до тада напустио мађарски двор или из других разлога био одсутан.³⁰

Једина „служба“ која је могла бити од користи и Јурју Војсалићу и краљу Жигмунду било је учешће у војним походима које је 1434. и 1435. организовао Матко Таловац. Са тим треба повезати записе о Таловчевом извештају на основу кога су издате повеље Рестоју и роду од *Gernycze*. Наиме, Миливој Мачић и други дестинатари добили су поседе зато што су се у саставу Војсалићеве војске борили против Турака, Косача и присталица „противкраља“ Радивоја. Поседе су добили у области Хрватинића, на путу којим је угарска војска продирала према југу 1434. године.³¹ Пошто се нигде у тексту не наводе као *nobiles*, може се претпоставити да се ради о ситној властели – властеличићима, који су деловали као фамилијари (људи) Јурја Војсалића.³² Како је војвода Јурај

²⁸ „...quod in personis fidelium nostrorum Mylywoy dicti Machycz de Gernycze necnon Stephani, Bolkonis, Petri, Drasoje et Radoje, filiorum Cresa, fratrum ipsius Mylywoy; item Twertkonis filii Bolyacz; Ladislai, Rwsyr et Wglese, filiorum Twerddislai de eadem Gernycze, nostre maiestati expositum est et narratum...“ (MOL, DL 38522).

²⁹ MOL, DL 44077; С. Рудић, *Неколико нових података*, 174–176.

³⁰ „...Item magnificis et egregiis Tuertkone Borovinich, palatino regni nostri Bosnae; Georgio filio Dragich; Ladislao filio quondam vajvodae Pauli Klessich, magistro curiae nostrae et Hristoja de Hlevna, camerario nostro...“ (E. Fermeđin, *Acta Bosnae*, 151). Погледати и: G. Ćremošnik, *Ostaci arhiva*, 5–8, 35–38.

³¹ P. Rokai, *Poslednje godine*, 101; D. Lovrenović, *Na klizištu povijesti*, 253–257.

³² Рестоје Милохна се, у Жигмундовој повељи, назива „*fidelis noster egregius Restoje*“, што је био чест епитет особа са титулом витеза. (С. Рудић, *Неколико нових података*, 174).

био савезник Матка Таловца, а самим тим и краља Жигмунда, било је природно да и угарски владар својом потврдницом награди Миливоја и његову братију. Мање је вероватно да су поменути задужили угарског владара независно од Војсалића и неком другом приликом.³³

*

Први значајан просопографски податак који нуди повеља DL 38522 је именовање кнеза Војслава Вукчића, брата херцега Хрвоја и оца војводе Јурја Војсалића, као Војслава од Сокола.³⁴ Ради се, наиме, о граду Соколу на Пливи који је, са припадајућом жупом, од бана Твртка, добио велики војвода Вукац Хрватинић 1366. након што га је одбранио од угарске војске три године раније.³⁵ Наведено утврђење није било стара баштина Хрватинића, већ краљевски град који им је дарован и стога везивање Војслава за Сокол не би требало тумачити као родовски епитет.³⁶ Тај податак нам, заправо, говори да је Хрвојев брат столовао у том граду и да је непосредно држао жупу Пливу. Можда се тиме може објаснити одсуство сведока од Пливе у тексту повеље Хрвоја Вукчића жени Јелени из 1412, мада би то било у нескладу са поменом сведока од Глажа, жупе која је била под влашћу другог херцеговог брата – Драгише.³⁷ Након Хрвојеве смрти, Јурај Војсалић је, вероватно као најстарији мушки наследник рода Вукца Хрватинића, постао прво кнез (најкасније 1419), а

³³ О институцији фамилијара погледати: P. Engel, *The Realm of St. Stephen. A History of Medieval Hungary 895–1526*, London – New York 2005, 126–128; N. Isailović, *Fragmenti o familijarima Hrvatinića u Dalmaciji i Hrvatskoj krajem XIV i početkom XV veka*, Spomenica akademika Marka Šunjića, Sarajevo 2010, 310–311.

³⁴ „...Magnificus Georgius, filius quondam Voyzlay de Zokol, wayuoda Partium Inferiorum...“ (MOL, DL 38522). О кнезу Војславу погледати: СБР II (В–Г), Нови Сад 2006, 293 (С. Ћирковић); М. Анчић, *Јајце*, 59; Н. Исаиловић, *Политика босанских владара*, 86, 198.

³⁵ Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи Краји*, 68, 70; Иста, *Повеља бана Твртка кнезу Вуку Хрватинићу*, Стари српски архив (=ССА) 2 (2003) 167–184.

³⁶ I. Војановски, *Sokol na Plivi*, *Naše starine* 13 (1972) 41–69; P. Engel, *Neki problemi*, 64; Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи Краји*, 68, 193–198; Иста, *Повеља бана Твртка*, 173–174.

³⁷ Може бити да је Драгиша био мртав, а његов син Иваниш малолетан 1412. О кнезу Драгиши и његовом везивању за Глаж погледати: Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи Краји*, према регистру; СБР III, 370 (Ј. Мргић); Н. Исаиловић, *Политика босанских владара*, 32, 43, 86, 120, 198, 210, 230–231.

затим и војвода Доњих Краја (1421).³⁸ Са потоњом титулом га срећемо и у Жигмундовој повељи од 20. јануара 1436, али се, у складу са угарском праксом, напомиње и да је син Војслава од Сокола, као што је дана раније логотет Рестоје назван сином Милохне *de Bogonynagora*.³⁹ Може се наслутити да је, приликом поделе баштине Хрватинића, највећи број жупа „земље“ Доњих Краја, заједно са титулом „земаљског“ кнеза, односно војводе, припао Војсалићу – Плива, Земуник, део Сане, Глажа и Ускопља, а вероватно и мање жупе попут Лужаца и Трибове. Драгишићи су држали жупу Бањицу, највећи део жупе Глаж и делове жупа Сана и Ускопље. Жупа Лука са Јајцем, као и неке стратешки важне тврђаве, дошле су у руке краља Босне, док није јасно коме су припале жупе Врбања и Мел.⁴⁰

Треба се, затим, запитати ко су Миливој звани Мачић од *Gernycze* и остали дестинатари Жигмундове исправе. Њихова имена су словенска, претежно народна, онаква каква се углавном срећу у средњовековној Босни. У том периоду високу учесталост народна имена имају и на територији хрватских земаља и Србије, али су – посебно када се ради о Славонији – значајан удео имала и хришћанска.⁴¹ Будући да се ради о људима Јурја Војсалића за претпоставити је да се ради о Босанцима (на шта указују и имена попут Миливој, Твртко, Тврдислав, Ружир), мада није искључено да су они дошли са војводиних поседа у Угарској за које не знамо, али које је могао добити због заслуга у служби краља Жигмунда. Миграције из Босне према Славонији постале су учестале после слома босанске државе (1463) и угарских бановина (почетком XVI века), али их је у мањој мери било и раније.⁴²

³⁸ Напомињемо да се Јурај први пут као *војвода Доњих Краја* помиње у сопственој повељи из 1434. Сви његови помени пре тога укључују само титулу, а не и пропратну географску („земаљску“) одредницу. F. Miklosich, *Monumenta serbica*, 283, 305, 318; J. Мргић-Радојчић, *Доњи Краји*, 115–116.

³⁹ MOL, DL 44077; С. Рудић, *Неколико нових података*, 174, 177.

⁴⁰ Врбању је, са градом Котором, Хрвоје поконио жени Јелени 1412, па је та жупа њеном преудајом за краља Остоју можда прешла у посед круне. Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма* (=ССП) I–1, Београд–Сремски Карловци 1929, 549–551; J. Мргић-Радојчић, *Доњи Краји*, 91–92, 108–121.

⁴¹ На основу других дипломатичких извора може се утврдити да су у Славонији преовлађивала хришћанска имена. Погледати: MOL, DL 103560 (1433); MOL, DL 34976 (1455); MOL, DL 38060 (1520). У Хрватској и Далмацији била су распрострањена и народна имена, али нису апсолутно доминирала.

⁴² *Migracije i Bosna i Hercegovina*, Sarajevo 1990, passim; P. Engel, *Neki problemi*, 58–61. У документу из 1494. у коме се први пут помиње Бања Лука, помињу се и извесни Никола и Ладислав *de Gernek*, кастелани у граду Костору. (Погледати:

Идентификацији личности би помогла убијација топонима *Gernycze* који повезује све дестинагаре у један род. Ради се о породичном презимену изведеном не од претка, већ од баштинског средишта наведене фамилије. За угарске прилике то је био чест обичај – водећи великаши стицали су презиме преко свог матичног поседа (Горјански, Моровићи, Кањижаји).⁴³ Међутим, потрага за словенским топонимима исписаним од стране мађарског писара, представља тежак задатак. Наиме, у објављеним турским дефтерима за простор Босне и у расположивим списковима насељених места бивше Југославије, не постоји насеље Герница или Гернице, како би требало читати *Gernycze* које се помињу у Жигмундовој повељи.⁴⁴

Постоји могућност, додуше не сасвим поуздана, да се ради о данашњем селу Грница, северно од Горњег Вакуфа.⁴⁵ То се село 1436. налазило у области која је већим делом била у власти Хрватинића, управо на правцу продора Матка Таловца и Јурја Војсалића из лета 1434, па је могуће да су тамошњи властеличићи допринели заузимању Крешева и других градова.⁴⁶ Необично је, међутим, да жупска властела добије поседе удаљене од свог завичаја. Па опет, могуће је да је дошло до сеобе на нове

L. Thallóczy, *Jajcza (bánság, vár és város) története 1450–1527*, Budapest 1915, 124). Осим кроз сличност топонима (*Gernek* и *Gernycze*), не можемо довести ове личности у везу са дестинагарима повеље краља Жигмунда. Овде се свакако ради о угарским службеницима из времена Јајачке бановине.

⁴³ P. Engel, *Magyarország világi archontológiája (1301–1457)* I–II, Budapest 1996.

⁴⁴ J. М. Овадија, *Именик места Краљевине*, Београд 1938; *Именик насељених места и FNRJ (станје 1. јануара 1951)*, Београд 1951. *Именик места. Pregled svih mesta i opština, narodnih odbora, srezova i pošta u Jugoslaviji*, Београд 1956; *Именик места : pregled svih mesta, opština i srezova u Jugoslaviji*, Београд 1960; пр. А. Аличић, *Poimenični popis sandžaka vilajeta Hercegovina*, Сарајево 1985; пр. А. Хандџић – С. Бузов – Л. Газић – А. Куповић, *Opširni popis Bosanskog sandžaka iz 1604. godine* I–III, Сарајево 2000; пр. F. Спахо – А. Аличић – В. Златар, *Opširni popis Kliškog sandžaka iz 1550. godine*, Сарајево 2007; пр. А. Аличић, *Sumarni popis sandžaka Bosna iz 1468/69. godine*, Mostar 2008.

⁴⁵ Именик (1938) 81; Именик (1951) 232; Именик (1956) 193; Именик (1960) 194; Војногеографски институт (=VGI), Топографска карта 1:25000, секција Конјик 1–1 (1973). Археолошких остатака у самој Герници нема, али се зна да је читав крај био добро насељен у средњем веку. Погледати: *Arheološki leksikon BiH (=AL BiH)* 2, Сарајево 1988, 169–187, карте регије 12.

⁴⁶ P. Rokai, *Poslednje godine*, 101; J. Мргић-Радојчић, *Доњи Краји*, 184–192. Крешево је припадало краљу Босне до краја 1433. када га је заузео Сандаљ Хранић. Јурај Војсалић га је преотео Хранићу у лето 1434. (P. Živković, *Tvrtko II*, 168, 173; J. Мргић-Радојчић, *Доњи Краји*, 117). За Ускопље и област око Крешева борили су се и Турци.

поседе, незахваћене ратним страдањима.⁴⁷ Грница је забележена у попису Босанског санџака из 1468/69. и Клишког санџака из 1550.⁴⁸ У потоњем се једна мезра истог имена помиње северозападно од Ливна, као заселак села Прилука, али је мање вероватно да су то *Gernycze*.⁴⁹ Детаљне топографске карте ситне размере често дају боље резултате, али је тешко нагађати где би се место из повеље могло налазити. Увидом у мапе подручја Доњих Краја утврђено је да насеља тог или веома сличног имена, осим Грнице, више нема.⁵⁰

Будући да нисмо у могућности да прецизно утврдимо одакле су дестинатари, треба да размотримо њихов статус. У повељи се не наводи да су *nobiles*, штавише нису означени никаквим епитетом, али то не мора

⁴⁷ Познато је да су Турци у лето 1435. покренули успешну контраофанзиву против Мађара и Твртка II. (P. Živković, *Tvrtko II*, 179–181).

⁴⁸ *Opširni popis Kliškog sandžaka*, 127, 310, 385; *Sumarni popis sandžaka Bosna*, 103, 190–191. Грница се 1468/69. наводи као део тимара више особа, међу којима су и Радивој, Крижан, Драгнић и Миклош, синови Чавлија. Из турског оригинала није, међутим, потпуно јасно да ли је пописана Грница код Горњег Вакуфа или Црнице код Бугојна. Вероватније је, ипак, да се ради о Грници (видети нап. 49). У попису из 1550. поседе у Грници имају Вук син Драгића, Милиша, Абдија и Мехмед син Радоње. Последњи је власништво откупио од Алије Вилића. О Ускопљу под турском влашћу погледати: А. Handžić, *O formiranju nekih gradskih naselja u Bosni u XVI vijeku*, POF 25 (1975) 143–156.

⁴⁹ *Opširni popis Kliškog sandžaka*, 64. Њива Грница пописана је 1550. код Великих Сирјана у Рами (*Opširni popis Kliškog sandžaka*, 205). Свега неколико километара јужно од Бугојна и југоисточно од Веселе Страже постоји место Црнице, док код Крешева постоје Црнићи (у дефтеру из 1468/69. Црница), али је сличност назива тих места са „*Gernycze*“ знатно мања у односу на Грницу. Погледати: VGI, *Топографска карта 1:25000, секције Јајце 4–4 (1976) и Сарајево 1–1 (1973)*; *Sumarni popis sandžaka Bosna*, 79, 168, 201; *Opširni popis Bosanskog sandžaka iz 1604. godine I/1* (ur. Adem Handžić), Sarajevo 2000, 456, 487, 585; *Opširni popis Bosanskog sandžaka iz 1604. godine I/2* (ur. Adem Handžić), Sarajevo 2000, 512. У изворима се срећу и други топоними који наликују Грници или Црници – попут Крнице (Грнице) код Брезе, Грнице код Сарајева, Грнов(н)ице у Лашви, Црнице код Приједора, Црновића између Јајца и Бочца – али би се они тешко могли идентификовати са местом из повеље краља Жигмунда (*Opširni popis Bosanskog sandžaka I–III*, према регистру). Исто важи и за Церник у Славонији, односно Церницу код Бихаћа (M. Vasić, *Etnička kretanja u Bosanskoj Krajini u XVI vijeku*, GDI BiH 13 (1962) 234).

⁵⁰ VGI, *Топографске карте 1:25000*. Додатни проблем представља и чињеница да смо располагали само мапама с краја XX века, када су многи стари топоними променили име или заборављени.

да значи да нису били ситно племство. Одредница *de Gernycze* може се читати и као „из Герница“ и као „од Герница“. Ако се радило о Босанцима, што је, као што смо навели, највероватније, они су, по свему судећи, били локални властеличићи из неке од жупа или области под влашћу Јурја Војсалића (Плива, Земуник, Трибова, Лушци, део Сане, Глажа и Ускопља, а привремено и западни Хум).⁵¹ У том својству, наступали су као његови фамилијари и пратили га у рату – по устаљеном правилу, за његову *веру господску* договали су му *верну службу*.⁵² У Жигмундовој исправи јасно се наводи да им је Војсалић поклонио нека *своја* села. Будући да није поуздано изједначавање *Gernycze* са Грницом, не можемо знати да ли су поклоњени поседи били у близини матичног села дестинатара.

Један занимљив податак, који крије полеђина повеље, намеће још питања. Тамо се налази, чини се савремени, запис „*Donatio Mylywoy dicti Machycz Croati etc.*“.⁵³ Из овог натписа би произилазило да је Миливој, са осталим дестинатарима, Хрват, мада се исти податак ни на који начин не помиње у самом тексту исправе. Како је за средњи век крајње неуобичајено на овакав начин наводити етничку припадност личности у дипломатичкој грађи, решење ове дилеме могло би понудити тадашње схватање територијалног устројства краљевине Угарске. Уколико су властеличићи од *Gernycze* били са територије Хрватског краљевства, којем су припадали и делови данашње Босне (Бихаћ, Петровац, Дрвар), били би означени као Хрвати.⁵⁴ У нешто општијем смислу, и да су са територије краљевине Славоније, која је обухватала и жупаније Дубица, Сана и Врбас, могли би бити названи Хрватима.⁵⁵ Ову другу претпоставку истичемо првенствено зато што је жупа Глаж, која је била под влашћу Хрватинића и у којој је Миливој Мачић са братијом добио поседе, из

⁵¹ Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи Краји*, 115–118; *СБР* III, 620.

⁵² А. Бабић, *О односима вазалитета у средњевјековној Босни*, ГИД БиХ 6 (1954) 29–44; С. Ћирковић, „*Верна служба*“ и „*вјера господска*“, *Зборник Филозофског факултета у Београду* 6–2 (1962) 95–112.

⁵³ MOL, DL 38522, verso.

⁵⁴ Погледати: R. Lopašić, *Hrvatski urbari. Svezak I*, Zagreb 1894, 6–12; L. Thallóczy, *Jajcza története*, 114–115; J. Kolanović, *Hrvatsko običajno pravo prema ispravama XIV. i XV. stoljeća*, *Arhivski vjesnik* 36 (1993) 85–98; D. Karbić, *Hrvatski plemićki rod*, 73–117; M. Ančić, *Jajce*, 29–63.

⁵⁵ Документи са подручја тзв. Доње Славоније објављени су у: L. Thallóczy – S. Horváth, *Alsó-Szlavóniai okmánytár*. Део објављених исправа потиче из Архива Франкопана. Погледати и: M. Mesić, *Građa mojih rasprava u „Radu“*, *Starine JAZU* 5 (1873) 236–237.

угарског угла била део славонске жупаније Врбас.⁵⁶ Матко Таловац је, уз то, свега неколико месеци након издавања повеље краља Жигмунда у којој се наводи као „известилац“, постао далматинско-хрватско-славонски бан, обједињујући све матичне хрватске земље под својом управом. Он је, подсетимо, истовремено био надлежан и за Босну и Хум.⁵⁷ Остаје, напоследку, и могућност да је наведена одредница из записа заиста означавала само етничку припадност.⁵⁸

Најзад, на основу списка дестинатара, може се делимично реконструисати њихов родослов. Сва десеторица фамилијара Јурја Војсалића потичу од три човека од *Gernucze*, чији је међусобни однос непознат. Могуће је да се радило о тројници рођене браће, али је једино извесно да су дотични били сродници, пореклом из истог места. Шесторица бенефицијара су синови Креше (Cresa) – Миливој звани Мачић (Мулувоу dictus Machucz), Степан (Stepanus), Бољко (Bolko), Петар (Petrus), Драшоје или Дражоје (Drasoye) и Радоје (Radoye); један син Бољца (Bolyacz) – Твртко (Twertko) и тројица синови Тврдислава (Twerddislaus) – Ладислав (Ladislaus), Ружир (Rwsyr) и Угљеша (Wglesla).⁵⁹

⁵⁶ Ј. Мрغيћ-Радојчић, *Доњи Крају*, 249–256. Подсећамо да Жигмунд назива поседе дароване Рестоју Милохни делом Босне (MOL, DL 44077; С. Рудић, *Неколико нових података*, 174, 177), док се у повељи фамилијарима Војсалића Босна уопште не помиње.

⁵⁷ V. Klaić, *Hrvatsko kraljevstvo u XV stoljeću i prvoj četvrtini XVI stoljeća*, *Vjesnik hrvatskoga arheološkoga društva* 8 (1905) 129–147; Isti, *Povijest Hrvata* III, 159–162, 165–167; P. Rokai, *Poslednje godine*, 96–101.

⁵⁸ Погледати: М. Ančić, *Jajce*, 29–63; J.V.A. Fine, *When Ethnicity Didn't Matter in Balkans : A Study of Identity in Pre-Nationalist Croatia, Dalmatia and Slavonia in the Medieval and Early-Modern Periods*, Ann Arbor (Michigan) 2006. Католичанство становништва већине места поменутих у повељи и уопште подручја северно и северозападно од Бања Луке могло би, али не би морало указивати на етницитет, будући да је веза народности и вере познија конструкција. Уосталом, као што је речено, није извесно да су дестинатари Жигмундове повеље изворно били из Земуника и Глажа. Погледати: F. Rački, *Popis župa zagrebačke biskupije 1334. i 1501. godine*, *Starine JAZU* 4 (1872) 211–213; Isti, *Hrvatska prije XII vieka glede na zemljišni obseg i narod*, *Rad JAZU* 56 (1881) 99–103; K. Draganović, *Katolička crkva u Bosni i Hercegovini nekad i danas*, *Croatia sacra* 4 (1934) 188–193; J. Šalić, *Sjeverozapadno od Banja Luke*, Banja Luka 1999. И ономастичка истраживања Милана Васића указују на то да је до XVI века крајњи запад и северозапад Босне насељавало становништво са типично хрватским именима (M. Vasić, *Etnička kretanja u Bosanskoj Krajini*, 247–248). Па опет, имена фамилијара Јурја Војсалића из 1436. карактеристична су управо за средњовековну Босну, а не хрватске земље (осим далматинског залеђа).

⁵⁹ MOL, DL 38522.

Ниједна од ових личности не помиње се у до сада познатим изворима о фамилијарима Хрватинића, било да су они босанске, угарске, напуљске, дубровачке или турске провенијенције.⁶⁰ Нема трага ни о иоле сличним именима.⁶¹ У прилог овој тези, навешћемо само сведоке из жупа Земуник и Глаж у којима су властеличићи од *Gernycze* добили поседе 1436. У повељи Хрвоја Вукчића жени Јелени из 1412. сведок од Земуника је кнез Богавац Чемеровић с братијом, док су у повељи Јурја Војсалића Радивојевићима из 1434. сведоци из ове жупе војвода Марко и кнез Петар Брсачић. Сведок од Глажа помиње се само 1412. и то је војвода Иваниш Петровић.⁶² Сам Глаж, познато је, држали су потомци Драгише Вукчића – Иваниш Драгишић, а после његове смрти (пре августа 1446), његови синови Павле, Марко и Јурај.⁶³ Ни имена других сведока и фамилијара Хрватинића не указују на њихову везу са дестинатарима повеље краља Жигмунда од 20. јануара 1436.⁶⁴

*

Топографски подаци из повеље DL 38522 не представљају ништа мањи изазов за историчаре од просопографских. На основу досадашњих истраживања, једино се неспорно могу идентификовати две жупе – Земуник (*Zemalnyk*) и Глаж (*Glas*), у којима су се налазила села која је Јурај Војсалић поклонио својим фамилијарима од *Gernycze*.⁶⁵ Посебан

⁶⁰ Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи Краји*, 97–100; С. Рудић, *Босанска властела у XV веку*, Београд 2004, 134–140 (докторска дисертација у рукопису); Н. Исаиловић, *О фамилијарима Хрвоја Вукчића Хрватинића у Сплиту (1403–1413)*, *Историјски часопис* 58 (2009) 125–146; Isti, *Fragments o familijarima Hrvatinića*, 307–325.

⁶¹ Забележен је једино помен Миливоја, дијака херцега Хрвоја, с почетка 1404. године. Он се, међутим, тешко може повезати са фамилијарима из *Gernycze*. Видети *ССП I–1*, 457; Н. Исаиловић, *Уговор херцега Хрвоја Вукчића Хрватинића и Дубровчана о савезу против босанског краља Остоје*, *ССА* 8 (2009) 171–173, 179–180.

⁶² *ССП I–1*, 551; Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи Краји*, 91–92, 99, 116, 216, 250; Isti, *Fragments o familijarima Hrvatinića*, 315–318. Сведоци из Ускопља, одакле су можда потекли властеличићи из *Gernycze*, не наводе се у сачуваним повељама Хрватинића.

⁶³ F. Miklosich, *Monumenta serbica*, 438–441.

⁶⁴ Видети нап. 59. Извесни Мачић (Machyz), син Павла, помиње се као жупанијски судија у Врбашком граду 10. јануара 1383. (L. Thallóczy – S. Horváth, *Alsó-Szlavóniai okmánytár*, 97).

⁶⁵ T. Smičiklas etc, *Codex diplomaticus VI*, Zagreb 1908, 588–589; L. Thallóczy, *Studien zur Geschichte Bosniens und Serbiens im Mittelalter*, München-Leipzig 1914, 12–13; М. Карановић, *Границе средњовековне босанске жупе Земљаник*, Гласник

проблем у трагању за тим местима представља кумулативно навођење жупа у којима се налазе. У босанским повељама било је уобичајено разграничавање насеља по жупама или областима. У случају Жигмундове потврдне повеље назначено је, пак, да се сва села налазе у Земунику и Глажу, па је немогуће утврдити која од њих су у првој, а која у другој жупи.⁶⁶ Да је сачувана изворна Војсалићева диплома, вероватно ћирилска, можда би штошта било јасније, јер би се избегао угарски формулар, као и „мађаризација“ словенских топонима.⁶⁷ Напомињемо да је сасвим јасно да краљ Жигмунд није схватао поменуте жупе као угарске жупаније (*comitatus*), већ их назива дистриктима (*districtus*). Тај вишезначни термин овде је послужио као замена за словенски назив одговарајуће територијално-управне јединице – жупе. Извесно је да су дестинатари или њихови заступници поднели краљу и његовој канцеларији изворну даровницу, али она није преведена и дата у трансумпту, већ је прилагођена угарском дипломатичком моделу.

Миливој Мачић и његови сродници добили су укупно пет села у Земунику и Глажу. Као што није познато која села припадају ком *дистрикту*, није познато ни да ли њихов поредак у повељи има значење тј. да ли је прво село заиста у Земунику, а последње у Глажу. Понуђене убикације, о којима ће речи бити ниже у тексту, чак указују на супротно. Ниједно од пет села из повеље не помиње се у другим средњовековним

Земаљског музеја у Сарајеву (=ГЗМ) 48 (1936) 27–36; Исти, *Још коју о жупи Земљаник*, ГЗМ 49 (1937) 105–107; В. Скарић, *Жупа Земљаник и стара нахија Змијање*, ГЗМ 49 (1937) 37–53; М. Благојевић, *Северна граница босанске државе у XIV веку*, Босна и Херцеговина од средњег века до новијег времена, Београд 1995, 59–76; Р. Engel, *Neki problemi*, 63; Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи Крају*, 213–225, 249–256; Иста, *Лијевче поље – белешке о насељима и природи 15–19. век*, ИЧ 55 (2007) 175–193; Р. Џошковић, *Susret sa zagubljenom poviješću. Područje Bosanske Gradiške u razvijenom srednjem vijeku*, Zagreb 2001; D. Periša, *Recenzija knjige P. Џошковића „Susret sa zagubljenom poviješću. Područje Bosanske Gradiške u razvijenom srednjem vijeku“*, Zagreb 2001, Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu 22 (2005) 199–216; *Историја Босанске Градишке и њене околине : од најстаријих времена до 1985. године* (ур. Р. Михаљчић), Градишка 2008.

⁶⁶ Примере босанских баштинских повеља видети у: F. Miklosich, *Monumenta serbica*, 247–250, 438–441 и Lj. Thallóczy, *Istraživanja o postanku bosanske banovine sa naročitim obzirom na povelje körmendskog arkiva*, GZM 18 (1906) 401–444; Ј. Мргић-Радојчић, *Повеља бана Твртка Котроманића којом потврђује баштинске поседе кнезу Влатку Вукославићу*, ССА 4 (2005) 99–114.

⁶⁷ Град Кучлат је тако писан као *Kerechlad*, Ускопље *Wzkwplia*, Бобовац *Babouch*, Ливно *Cleuna* итд.

документима, али то не доводи њену веродостојност у питање.⁶⁸ Остале баштинске повеље не наводе та села зато што су она била у поседу других личности. Дobar пример за то је повеља краља Томаша синовима Иваниша Драгишића из 1446. у којој се наводи низ њихових села у Глажу. Ниједан топоним не поклапа се са селима из Жигмундове повеље из 1436. управо зато што су она, пре даровања фамилијарима од *Gernycze*, била баштинска места Јурја Војсалића којима је он располагао, а не поседи Драгишића.⁶⁹

Идентификацију и убикацију села дарованих Војсалићевим људима покушали смо да извршимо на основу објављених турских и аустријских пописа, топографских карата и именика насељених места Југославије. Није било могуће недвосмислено утврдити ниједан топоним, али су дате све могуће опције.⁷⁰

Село *Sergowczy* требало би читати као Серговци, али такво место данас се више не може наћи на простору који су захватале жупе Земуник и Глаж (делови садашњих општина Градишка, Србац, Лакташи, Бања Лука, Рибник и Мркоњић град).⁷¹ Села Горњи и Доњи Срђевићи у општини Србац, иако именом највише подсећају на насеље *Sergowczy*, не би требало узимати у обзир, будући да се налазе са десне обале Врбаса тј. у „земљи“ Усори, а не у жупи Глаж.⁷² Ако се ова места занемаре, једина уверљива могућност је да се ради о Шарговцу, селу око 5 км северозападно од Бања Луке, са којом је почело да сраста. Шарговац се јавља и у турском попису из 1604, у бањалучкој нахији, као мезра Шарготица.⁷³ Под данашњим именом у изворима се не среће пре XVIII века.⁷⁴

Utramque Mothychna јасно означавају два места тј. обе Мотихне. Насеље Мотихна (као ни Мотич(и)на, како би се још могао читати

⁶⁸ Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи Крају*, према регистру; Иста, *Повеља бана Твртка*, 101–102, 113.

⁶⁹ F. Miklosich, *Monumenta serbica*, 439–440; М. Благојевић, *Северна граница*, 69–75; Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи Крају*, 254–256; Иста, *Лијевче поље*, 177–183.

⁷⁰ На овом месту желимо да изразимо захвалност колеги Мирославу Нишкановићу чији су нам савети такође били од велике помоћи.

⁷¹ Видети нап. 64.

⁷² Imenik (1951) 550; Imenik (1956) 404; Imenik (1960) 399; VGI, Topografska karta 1:25000, секција Derventa 1–1 (1976).

⁷³ Именик (1938) 295; Именик (1951) 582; Именик (1956) 422; Именик (1960) 417; VGI, Topografska karta 1:25000, секција Banja Luka 1–4 (1986); *Opširni popis Bosanskog sandžaka iz 1604. godine* III (ur. Amina Kupusović), Sarajevo 2000, 411, 434. Шарготица се наводи као мезра, уписана заједно са вароши Бања Лука, која је део чифлука мустахфиза бањалучке тврђаве.

⁷⁴ Ј. Šalić, *Sjeverozapadno od Banja Luke*, 117–120.

топоним из повеле) не постоји на простору горе наведених општина, па се можда ради о селу Мотике, око 5 км западно од Бања Луке, које се, као и суседни Шарговац, већим делом спојило са градом. Мотике су забележене у турском попису бањалучке нахије из 1604. Помен *обе Мотихне* може објаснити данашња подела места на Горње Мотике и Мотике.⁷⁵ Уколико бисмо узели као тачно разграничење жупа Глаж и Земуник на речици Црквени, онда би Мотике, које леже северно од ње, биле једно од најјужнијих насеља глашке жупе, а исто важи и за Шарговац.⁷⁶ Мотике се, као католичка жупа, помињу од XVII века.⁷⁷

Насеља *Glode*, које се може читати само као Глоде, данас нема ни у траговима – ни на картама, ни у именицима места.⁷⁸ Међутим, у дефтеру из 1604. мезре Глод и Градпоље, другим именом Ћенопоље и Ошолићи, пописане су заједно са вароши тврђаве Међуричје у нахији Бања Лука.⁷⁹ Нема сумње да су *Glode* и Глод идентични, али убикацију отежава што нити један топоним из 1604. више не постоји. Међутим, једна пропратна белешка у том попису указује на локацију села и утврђења Међуричје.⁸⁰

⁷⁵ Именик (1938) 186; Именик (1951) 392; Именик (1956) 298; Именик (1960) 297; VGI, *Топографска карта 1:25000, секције Бања Лука 1–3* (1976) и *Бања Лука 1–4* (1986); *AL BiH 2*, 125, 127, 132, *карте регије 9*; *Opširni popis Bosanskog sandžaka III*, 409, 411–412, 432, 434, 437, 443. Мотичица се 1604. наводи као мезра, уписана заједно са вароши Бања Лука као део чифлука мустахфиза тврђаве, на коју се населило становништво вароши. Саме Мотике помињу се као село у коме постоји вашар, а поседе има извесни Мустафа-челебија. Међутим, највећи део земље у селу тада је уживао вакуф џамије Ферхадиде.

⁷⁶ М. Карановић, *Границе*, 28–33; В. Скорић, *Жупа Земљаник*, 38–46; М. Благојевић, *Северна граница*, 61–75; Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи Краји*, 40, 159, 215, 222, 249.

⁷⁷ Ј. Šalić, *Sjeverozapadno od Banja Luke*, 7–10, 13–25. Стара католичка жупа Мотике простирала се на подручју знатно ширем од данашњег и обухватала је скоро сва места западно од Бања Луке.

⁷⁸ Једино село тог имена (Глоди) у некадашњој Југославији налази се у општини Зворник. Именик (1938) 58; Именик (1951) 192.

⁷⁹ *Opširni popis Bosanskog sandžaka III*, 409, 438–439.

⁸⁰ Тврђаву Међуричје на Врбасу уопште не бележе средњовековни документи, као ни акти из времена Јајачке бановине. V. Klaić, *Pad Obrovca, Udbine i Jajca*, *Vjesnik kr. Hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskoga arkiva* 7 (1905) 57–67; Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи Краји*, према регистру. На старим мапама из XVI и XVII века, на десној обали Врбаса, низводно од Бањалуке уписиван је топоним *Medizere* (*Mediera*, *Mearcere*, *Medicres*, *Medicrecz*) који је можда означавао Међуричје, мада таквих тумачења до сада није било, а карте тога времена су веома непоуздане. Наведени топоним ишчезава са мапа крајем XVII века, када и извесна *Wania* јужно од Бања Луке. Погледати: G. Sedić, *Banjaluka i okolica na*

Наводи се, наиме, да у селу постоји чаир (ливада) Медно Поље. Медено Поље постоји и данас као потес бањалучког приградског насеља Врбања, који се простире јужно од ушћа реке Врбање у Врбас.⁸¹ Стога је готово извесно да се Међуричје, као што му и име каже, заједно са суседном мезром Глод, налазило управо на ушћу Врбање, штитећи прилаз нешто јужнијој тврђави Бања Лука, која се првобитно развијала на простору испод ушћа Црквене у Врбас.⁸² Како се село Глод, оквирно, налазило на тремећи некадашњих жупа Земуник, Глаж и Врбања, не може се прецизно одредити којој од њих би припадало у средњем веку.

Zowenowazela представљају најзагонетније насеље повеље. Топоним би требало читати Зовенова или Совенова села. Такво име крајње је неуобичајено. Могуће је да је оно последица „мађаризације“ словенског топонима од стране Жигмундовога писара. Уколико је име искварено, јако је тешко реконструисати га. Међутим, будући да су друга места из повеље колико-толико препознатљива, не бисмо смели отписати постојање села чије право име наликује забележеној речи *Zowenowazela*. Пошто ништа слично не нуде ни мапе, ни спискови насеља, ни турски пописи, изнећемо прилично смелу хипотезу да је заправо реч о Новим Селима, док је префикс *Zowe-* настао или зато што је место било на Сави (која је често писана као *Zawa*) или зато што је мађарски писар прочитао или чуо да се село „**зове** Нова села“, па интегрисао тај глагол у свој запис. На територији некадашњег Глажа и Земуника данас постоји само једно насеље звано Ново Село које се налази на Сави, око 5 км источно од Градишке према ушћу Врбаса. Оно је било у саставу глашке жупе и у суседству Ламинаца–Сређана, претпостављене локације града Глажа.⁸³ Једини топоним

nekim kartama od XVI–XVIII vijeka, Istorijski zbornik 3 (1982) 167–172, са прилозима; S. Živković, *Jugoslavenske zemlje na starim geografskim kartama (XVI, XVII i XVIII vek)*, Beograd 1990.

⁸¹ VGI, Topografska karta 1:25000, секција Banja Luka 1–4 (1986); *Opširni popis Bosanskog sandžaka* III, 438.

⁸² О настанку Бања Луке и археолошких траговима насеља погледати: L. Thallóczy, *Jajcza története*, према регистру; Lj. Taloci, *Povijest (banovine, grada i varoši) Jajca 1450–1527*, Zagreb 1916, 229, 234–238, 249–250; M. Džaja, *Banja Luka u putopisima i zapisima*, Banja Luka 1973³; Z. Žeravica – L. Žeravica, *Arheološka istraživanja na Kastelu u Banjaluci*, *Naše starine* 16–17 (1984) 19–46; *AL BiH* 2, 125–130, karte regije 9; Љ. Шево, *Бањолучка тврђава Кастел*, *Наше старине* (РС) 1 (1998) 69–80; Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи Крају*, 124–131, 159, 215, 222–223.

⁸³ *Именик* (1938) 193; *Именик* (1951) 409; *Именик* (1956) 310; *Именик* (1960) 308; VGI, Topografska karta 1:25000, секција Nova Gradiška 4–1 (1976); *AL BiH* 2, 43–47, 52, karte regije 3; *Opširni popis Bosanskog sandžaka* III, 511, 524; Ј. Мргић, *Лијевче*

идентичног имена, забележен у XIX веку, а данас заборављен, је Ново Село, махала сеоца Мађир, које се налази на десној обали Врбаса, 1 км низводно од ушћа Врбање, односно 3 км северно од центра Бања Луке.⁸⁴ Данас је то део поменутог града. Последњи и најмање вероватан „кандидат“ за *Zowenowazela* налази се у некадашњој жупи Земуник. Реч је о Новоселији, најјужнијем приградском насељу Бања Луке, удаљеном око 4 км од центра града.⁸⁵ За разлику од Новог Села код Градишке, које је пописано, Мађир–Ново Село и Новоселију не срећемо у дефтеру из 1604, мада није искључено да је становништво потоњег места пописано у склопу вароши и касабе Бања Лука.⁸⁶

Село *Dabarcza* требало би читати као Дабарца. Данас на простору некадашњих Доњих Краја постоји село Дабар крај Санског Моста, које је припадало јужном делу жупе Сана и стога се не може идентификовати као насеље наведено у повељи из 1436.⁸⁷ Стога је вероватно да се ради о топониму Дабрац, који се налази недалеко од града Бочца у долини Врбаса. Иако се претпоставља да је у средњем веку постојала и жупа Трибова, чијем је истоименом центру Дабрац најближи, није искључено да је ова локација била једна од најјужнијих тачака жупе Земуник.⁸⁸ Трагови градине и насеља указују на то да је Дабрац био насељен у средњем веку, те може одговарати месту *Dabarcza*.⁸⁹ Мезра Дабрица помиње се у пописима из 1541. и 1604. у нахијама Змијање, односно Требава.⁹⁰

поље, 185, 195. У Турском попису из 1604. Ново Село, другим именом Карагоз, припада нахији Лефче и представља запуштен и ненасељен чифлук Мурад-бега, сина Ферхад-паше.

⁸⁴ *Glavni rezultati popisa žiteljstva u Bosni i Hercegovini od 22. aprila 1895*, Sarajevo 1896, 160; VGI, Topografska karta 1:25000, секција Ванја Лука 1–4 (1986).

⁸⁵ VGI, Topografska karta 1:25000, секција Ванја Лука 3–2 (1986).

⁸⁶ *Opširni popis Bosanskog sandžaka III*, 411–412, 419–435.

⁸⁷ Именик (1938) 83; Именик (1951) 127; VGI, Topografska karta 1:25000, секција Приједор 3–2 (1976); Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи Крају*, 244–248.

⁸⁸ М. Карановић, *Границе*, 28–33; В. Скарић, *Жупа Земљаник*, 38–46; М. Благојевић, *Северна граница*, 67–69; Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи Крају*, 209–212.

⁸⁹ Именик (1938) 83; Именик (1951) 127; Именик (1956) 123; Именик (1960) 124; VGI, Topografska karta 1:25000, секција Јајце 1–2 (1976); *AL BiH 2*, 137, 140, 144–145, karte regije 10; *Opširni popis Bosanskog sandžaka I/2*, 443, 452; Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи Крају*, 211.

⁹⁰ М. Vasić, *Etnička kretanja u Bosanskoj Krajini*, 240–241, 245; А. Handžić, *O formiranju nekih gradskih naselja*, 157–159; *Opširni popis Bosanskog sandžaka I/2*, 443, 452.

*

На крају треба закључити да се документом DL 38522 потврђује значај Мађарског државног архива за истраживање историје средњовековне Босне. Повеља краља Жигмунда учвршћује индиције које су се појавиле у чланку С. Рудића, да је угарски владар награђивао своје босанске вазале током њиховог боравка у Секешфехервару децембра 1435. и јануара 1436. и открива да су даровнице примале особе различитог друштвеног ранга. Нема сумње да је таквих повеља било још, иако су нам сада познате само оне упућене Рестоју Милохни и фамилијарима Јурја Војсалића из *Gernycze*. Црквено питање, дакле, није било једина тема боравка босанске делегације у Мађарској.

Анализирана повеља доноси и нова, иако фрагментарна, сазнања о до сада непознатом роду фамилијара Хрватинића у Доњим Крајима 30–их година XV века, који су поклоне и привилегије заслужили својом верном службом војводи Јурју Војсалићу и бану Матку Таловцу, као изасланику краља Жигмунда, током похода на Босну у лето 1434. и пролеће 1435. године. Најзад, први пут је посведочено постојање пет села у жупама Земуник и Глаж, до сада незабележених у средњовековним изворима. Њихова убикација, иако не сасвим поуздана, указује на то да се највећи део њих налазио уз трасу античког пута Сплит – Градишка и у непосредном суседству данашње Бања Луке.⁹¹ На основу аргумента *ex silencio* можемо изнети и хипотезу да насеље и тврђава Бања Лука, барем под тим именом, нису ни постојали 1436, односно да датирају тек из периода Јајачке бановине.⁹²

Није позната судбина Војсалићевих фамилијара након 1436. године. У првим турским дефтерима, чини се, нема личности које би се могле поистоветити са њима или њиховим непосредним потомцима. Уколико су боравили у селима која су им поклоњена повељом краља Жигмунда, онда су били на територији у саставу Јајачке бановине. У првом попису после пада Јајца из 1528/30. простор некадашњег Земуника и Глажа највећим делом није био забележен, већ се први пут јавља 1541.⁹³

⁹¹ Е. Раšалић, *Antička naselja i komunikacije u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo 1960; *AL BiH* 1, 154–155.

⁹² Могуће је да од Јајачке бановине потиче име Бања Лука (банова лука, банова речна долина). Не би требало повезивати име града са мађарским *bánya* (рудник) или са бањом у значењу изворишта топле минералне воде. Видети нап. 79.

⁹³ 91, 164, *MAD 540 ve 173 numarali – Hersek, Bosna ve İzvornik livâları icmâl tahrîr defterleri I*, Ankara 2006, 14–21; М. Васић, *Etnička kretanja u Bosanskoj Krajini*, 239–242.

Како тим пописом нисмо у целости располагагли, на основу дефтера из 1604. могло се утврдити да је тај простор делом опустео, па тако и нека села дарована фамилијарима од *Gernycze*.⁹⁴

ПРИЛОГ

Текст повеље краља Жигмунда
издате фамилијарима од Гернице 20. јануара 1436.
(Мађарски државни архив, DL 38522)

Relatio Matkonis de Talloucz Regni Sclavonie bani

Nos Sigismundus, dei gracia Romanorum Imperator semper Augustus ac Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie etc. Rex, Memorie commendamus tenore presencium, significantes quibus expedit universis, quod in personis fidelium nostrorum Mylywoy dicti Machycz de Gernycze necnon Stepani, Bolkonis, Petri, Drasoye et Radoye, filiorum Cresa, fratrum ipsius Mylywoy; item Twertkonis filii Bolyacz; Ladislai, Rwsyr et Wglese, filiorum Twerddislai de eadem Gernycze, nostre maiestati expositum est et narratum quomodo alias Magnificus Georgius, filius quondam Voyzlay de Zokol, wayuoda Partium Inferiorum, quasdam possessiones seu villas suas hereditarias Sergowczy, utramque Mothychna, Glode, Zowenowazela et Daborcza appellatas, in districtibus Zemalnyk et Glas habitas, simulcum universis ipsarum utilitatibus et pertinenciis, serie certarum litterarum suarum exinde confectarum, pro serviciis prefatorum Mylywoy Machycz necnon Stepani, Bolkonis, Petri, Drasoye, Radoye, Twertkonis, Ladislai, Rwsyr et Wglese, per ipsos annotato Georgio wayuode exhibitis et impensis, eisdem Mylywoy Machycz ac Stepano, Bolkoni, Petro, Drasoye, Radoye Twertkoni, Ladislao, Rwsyr et Wglese ipsorumque heredibus universis in perpetuum dedisset et contulisset, in quarum pacifico dominio iidem, virtute huiusmodi donacionis et collacionis ipsis ut prefertur exinde facte, sine alicuius litis mocione se asserunt a dudum perstitisse et persistere eciam de presenti. Supplicatum, itaque, extitit nostre celsitudini pro parte antefati Mylywoy Machycz ac aliorum quorum supra ut pretactam donacionem et collacionem prescripti Georgii wayuode ratam, gratam et acceptam habentes, eidem nostrum Regium benivolum consensum prebere dignaremur pariter et assensum. Nos, itaque, huiusmodi supplicacionibus nostre maiestati in personis prelibati Mylywoy Machycz ac aliorum quorum supra modo antelato subiective

⁹⁴ *Opširni popis Bosanskog sandžaka* I/2, 452; III, 409–443, 524.

oblatis, tamquam iustis et iuriconsonis, Imperiali et Regali benignitate benignius inclinati prenarratam donacionem annotati Georgii wayvode per eum de predictis suis possessionibus seu villis prescriptis Mylywoy Machycz necnon Stepano, Bolkoni, Petro, Drasoye, Radoye, Twertkoni, Ladislao et Wglese in perpetuum ut predicatur factam eatenus quatenus huiusmodi donacio et collacio ipsius Georgii wayuode per eum prefato Mylywoy Machycz et aliis predictis rite et de iure facta est et si ac in quantum premissis expositis et narratis veritas suffragatur ratam, gratam et acceptam habentes, eidem nostrum Regium benivolum consensum prebemus pariter et assensum de uberiori nichilominus nostre liberalitatis ac gratie dono consideratis etiam fidelitatibus et fidelium servitorum, meritis, pretitulatorium Mylywoy Machycz necnon Stepani, Bolkonis, Petri, Drasoye, Radoye, Twertkonis, Ladislai, Rwsyr et Wglese per ipsos maiestati nostre et facto nostro Regio dyademati, locis debitis et temporibus opportunis, iuxta possibilitatis eorum exigenciam laudabiliter exhibitis et impensis, antefatas possessiones Sergowczy, utramque Mothychna, Glode, Zowenowazela et Daborcza vocatas, in pretactis districtibus Zemalnyk et Glas nuncupatis ut premittitur habitas, simulcum universis ipsarum utilitatibus et pertinenciis – quibuslibet terris videlicet arabilibus, cultis et incultis agris, pratis, fenetis, aquis, fluviis et aquarum decursibus, montibus, vallibus, vineis et vinearum promontoriis, molendinis quoque ac molendinorum locis et generaliter quarumlibet utilitatum ac pertinenciarum integritatibus quovis nominis, vocabulo, vocitatis ad pretactas possessiones legitime ac ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, sub ipsarum veris metis et antiquis, animo deliberato et ex certa nostre maiestatis sciencia prenominate Mylywoy Machycz, necnon Stepano, Bolkonis, Petro, Dragoye, Radoye, Twertkoni, Ladislao, Rwsyr et Wglese, ipsorumque heredibus et posteritatibus universis premissis, sic uti nostre superius exposita et narrata sunt maiestati stantibus et se habentibus nove nostre donacionis titulo dedimus, donavimus et contulimus; ymo damus, donamus et conferimus Iure perpetuo et irrevocabiliter possidendi, tenendi pariter et habendi, Salvis iuribus alienis harum nostrarum litterarum, quibus maius novum duplex sigillum nostrum quo ut Rex Hungarie utimur appensum est, vigore et testimonio mediante. Datum in Albaregali, in festo beatorum Fabiani et Sebastiani martirum, Anno domini millesimo quadringentesimo tricesimo sexto, Regnorum nostrorum Anno Hungarie etc. XLmonono, Romanorum XX^osexto, Bohemie XV°, Imperii vero tercio.

Relatio Matkonis de Talloucz Regni Sclavonie bani

На полеђини:

1436. Donatio Mylywoy dicti Machycz Croati etc.

Sergowczy, Mothychna, Glode, Zowenowazela, Daborcza

Карта:
Претпостављене убијације топонима
поменутих у анализираној повељи
(DL 38522)
(Аутор карте: Гордана Гарић Петровић)

Neven Isailović

**SOME NEW DATA FROM 1436. ON THE *FAMILIARES*
OF THE HRVATINIĆI IN THE ŽUPAS OF ZEMUNIK AND GLAŽ**

Summary

On the basis of newly discovered historical source from the National Archives of Hungary (shelfmark DL 38522), the charter of king Sigismund of Luxemburg, issued on January 20, 1436, the article provides new data on the *familiares* of Juraj Vojsalić Hrvatinić in the župas (districts) of Zemunik and Glaž, located in the „land“ of Donji Kraji. *Vojvoda* Juraj, son of Vojslav Vukčić of Sokol, donated his villages *Sergowczy, utraque Mothychna, Glode, Zowenowazela* and *Daborcza* to the members of a gentry family of *Gernycze* (six sons of *Cresa – Mylywoy* called *Machycz, Stepanus, Bolko, Petrus, Drasoye* and *Radoye*, one son of *Bolyacz – Twertko* and three sons of *Twerddislaus – Ladislaus, Rwsyr* and *Wglesa*) for their faithful service. King Sigismund confirmed and strengthened the donation by issuing his own charter during the visit of Bosnian royal and noble delegation at the Hungarian court in Székesfehérvár (*Albaregalis*) in the winter of 1435/1436. It is probable that the reason for the vojvoda's and king's generosity was the participation (and credits) of the aforementioned gentry in the military campaign of Juraj Vojsalić and Matkó Tallóci in Bosnia and Hum in 1435/1436. where the war was waged against the opponents of Bosnian king Tvrtko II (the Turks and regional lords). It cannot be positively determined from where the addressees of the charter originate, but there is a possibility that they come from the village of Grnica near Gornji Vakuf in the former župa of Uskoplje. They also cannot be linked to any known family of the *familiares* of the Hrvatinići. The villages mentioned in the document are not positively identified or traced on the map of Donji Kraji. However, for each of them is given the assumption of their location. If the proposed solutions are correct, most of these villages were located in the immediate vicinity of the town of Banja Luka that probably dates from not earlier than the second half of XV century.

Keywords: king Sigismund od Luxemburg, Juraj Vojsalić, Matkó Tallóci, Mylywoy Machycz, Donji Kraji, county (župa) Zemunik, county (župa) Glaž, XV century, 1436.

Чланак примљен: 28. 04. 2011.

Чланак коначно прихваћен за објављивање: 27. 06. 2011.

